

Harc az egyházak ellen Izraelben

A jelek viharra utalnak Izrael állam és a hagyományos helyi egyházak viszonyában. Izrael ugyanis semmit el nem mulaszt annak érdekében, hogy lehetetlenné tegye a „történelmi” egyházak karitatív tevékenységét és lelkipásztori munkáját. Ennek a bürokrácia eszközeivel vívott háborúnak az a célja, hogy radikálisan csökkentse az egyházi tevékenységeket, sőt véget vessen azoknak.

Ugyanakkor Izrael állam körüludvarolja az amerikai eredetű, pünkösdisták és fundamentalista újegyházakat. Nem csoda, hiszen ezek sok tíz millió dollár adományt hoznak izraeli intézményeknek. Ezek az „újvallásosak” nem hallgatnak a Szentföld egyházainak kritikus hangjára, hanem szélsőségesen cionista álláspontokat képviselnek óriási hévvel. Izrael ezen új USA-keresztény szövetségeseinek nyersen és erőszakosan indultos üdvöztana és teológiája karhatalmi jellegű: Krisztus, a Messiás biztosan eljön, ha Izrael tökéletes győzelmet aratott. Ezért az ördög olyan műveit, mint a jeruzsálemi templomhegyen álló arab Szikladómot és az Al-Ak-sza mecsetet le kell rombolni, és minden nem-zsidót és nem-keresztényt, azaz a muszlim arabokat el kell űzni a Földközi-tenger partja és a Jordán közötti Holy Land-ről. Ez a keresztény-fundamentalista politikai teológia végeredményben az ultravallásos zsidó telepések ideológiájához áll közel.

Ha gyakorlatra váltanak az „Igéret Földjének” e politikai teológiáját, talán kitörne a harmadik világháború. Az iszlám világ ugyanis a maga másfél milliárd hívőjével sosem nézne tétlenül az iszlám szent helyek lerombolását *Al Kuds*-ban, a „Szent”-ben – így nevezik Arábia muszlimjai Jeruzsálemet.

De ez nem igazítja a pünkösdistákat, akik titkon zsidókat misszionálnak, és Jeruzsálem nyugati városrészében építettek fel pompázatos főhadiszállásukat, a *Christian Embassy*t („Keresztény Nagykövetség”). Ellentétben az inkább félték protestáns, ortodox vagy katolikus európai zarándokokkal, a pünkösdisták zarándokcsoportok nem haboznak, hogy a katonai és politikai feszültségek idején is Izraelbe zarándokoljanak. A fundamentalisták e rámenőssége dollármilliókat mozgat, és elmozdítja a hangsúlyokat és a hagyományos vonzódásokat a zarándok-bizniszben, valamint a szentföldi turizmusban.

A Szentföld keresztényei kereken 1500 éve arabok. A 20. század óta palesztinoknak nevezik őket. Az ortodox egyházat – amelyhez Palesztina keresztényeinek kereken kétharmada tartozik – szétszaggatja a görög vezetés és az arab hívők közötti szervezeti konfliktus. A Görögországból importált ortodox egyházfők ismételt eladtak egyházi földeket zsidóknak – például azt a telket, amelyen Izrael parlamentje, a jeruzsálemi Knesszet áll. Az ilyen földeladásokról sosem kérdezték meg a palesztin hívőket. Ez épp elég ok ahhoz, hogy több mint egy évtizede forrongó viszonyban álljon a hazai nép és a nem odavalósi hierarchia. Ennek következtében a szentföldi ortodox egyház csak nagyon korlátozottan képes tevékenykedni.

Az evangélikusok, az anglikánokhoz hasonlóan, számában kicsi, palesztinokból álló egyházat alkotnak, amelynek gyökerei a 19. század gyarmati idejébe nyúlnak vissza. Akárcsak a katolikusok, az evangélikusok és az anglikánok is saját híveik körét messze meghaladóan végeznek elkötelezett társadalmi és karitatív munkát. Ebben rendkívül aktívak és sikeresek. Palesztina elítje, a férfiak és a nők egyaránt, nemzedékek óta jórészt evangélikus vagy katolikus iskolákba járt. A jelenben ez még a militáns iszlám Hamasz-mozgalom vezető köreiből is érvényes.

Végül ami a katolikusokat illeti: egy 1997-es ökumenikus eljárás nyomán a többi szentföldi egyház őket bízta meg azzal, hogy a régió minden egyházának és keresztényének szószólói legyenek. Ez a szóvivőség megnöveli a latin pátriárka, azaz a jeruzsálemi római katolikus érsek súlyát – noha az ő patriarkátusa éppen másfél száz éves, és ezzel a Szent Város „későn jöttjei” közé számít.

Michel Sabbah személyében először tölti be egy palesztin latin pátriárka hivatalát. Sabbah, akinek 2008-ban kora miatt vissza kell vonulnia, harcosan, de erőszakmentesen látja el hivatalát, a palesztinok szellemét képviselve. A *Pax Christi*

katolikus békemozgalom nemzetközi elnökeként Sabbah továbbra is terepet szerzett a maga palesztin felszabadítási teológiájára számára. A latin pátriárka olyan bátran és konfliktuskedvelően tevékenykedik, hogy a római bíborosi kinevezések során mindig megfélemlenek róla.

Hogyan folytatja Izrael a jelenlegi harcát a „történelmi” egyházak ellen? A következő „tűszúrásos” csatamezőkön: vidék, utazási rendelkezések, karitás és diakónia.

Vidék: „Olajfa-ligeteinket be kellett keríteni, és őriznünk kell”, tájékoztat *Michael Wohlrab*. A Hannoveri Tartományi Egyház fiatal jeruzsálemi lelkésze egy első osztályú földbirtokot kormányoz. Evangélikus templomának tornyából és az *Auguste Victoria Kórházból* Wohlrab letekint Jeruzsálem óvárosára – amelyet Izrael a nemzetközi jogot megszegve bekebelezett –, és azt mondja: „Legutóbb pontosan mellettünk létesítettek egy zsidó telepet iskolával együtt, illegálisan, egy arab telepen, s a zsidó diákok elkezdtek rögtön átjárni a mi telkünkön. Izraelben az ilyesből igen hamar szokásjog lesz – és ez egyik pillanatról a másikra hatalmas problémákat okoz nekünk mint egyháznak.” – Katolikus intézményeknek összesen 148 ingatlanjuk van Izraelben, ezek közül 137-et Izrael újabban vitat, megszállt, illetve elvett. Jeruzsálem Abu Disz városrészében az izraeli katonai hatóság a katolikus karitás öregotthonához olyan közel húzta fel a 11 méter magas falat a kis kerten keresztül, hogy az öregek szinten megbolondulnak tőle.

Utazási rendelkezések: Izrael visszavonja a többszörös belépésre jogosító vízumot az arab háttérű lelkészekről és apácaiktól. Hogy ez mit jelent, akkor válik világossá, ha tudatosítjuk, hogy mind az evangélikus egyházkerület, mind az izraeli anglikán és katolikus püspökség magában foglalja Gázát, a nyugati partvidéket és Jordániát is. Az izraeli ellenőrzési pontokon és határokon szükség van a vízumra, amit Izrael nem szívesen ad meg araboknak. Ennek az következménye, hogy szétrombolják a különböző helyeken átívelő egyházi munkát, hiszen még a lelkészek sem utazhatnak be egyházuk egyes területeire, a laikusokról nem is szólva.

Karitás és diakónia (szeretetszolgálat): Az egyházak szociális tevékenysége nagyon megsemmisítve Gáza és a nyugati partvidék zárlatát. Az Egyházak Világtanácsának gázai *Ökumenikus Kórháza*, valamint a betlehemi *Caritas Baby-Hospital* Jeruzsálemből, mobiltelefonon koordinálta 300 ambuláns mentőorvos bevetését, amikor az izraeli katonaság blokádot alá vette a kórházakat. A palesztinoknak csak 3%-a keresztény, de a megszállt nyugati part összes kórházainak kereken negyede egyházi intézmény. Az egyházak elleni harcnak az a célja, hogy megsebezze, és végső soron megsemmisítse ezt a palesztinok szolgálatában álló nagy diakóniai elkötelezettséget.

A keresztényeknek az Izrael támadásai elleni diplomáciai ellenállása attól gyenge, hogy az izraeli pápai nuncius, *Franco Antonio* érsek tétlenségével csődöt mond az aktuális konfliktusban. Amilyen eredményesen tevékenykedett pápai diplomataként egykor Teheránban az iráni keresztények javára, olyan apatikusan működik Antonio érsek Izraelben. A Vatikán politikai részlegétől egyelőre semmilyen segítséget nem kapnak a Szentföld egyházai. Az ide áthelyezett nuncius főnöke, *Tarcisio Bertone* bíboros államtitkár ugyanis – aki egykor szoros munkatársa volt *Ratzinger* bíborosnak a Hittani Kongregációban – Izraelt illetően nyúl szívűnek számít. Ezért 2007 novemberének közepén az ökumené római bíborosának, *Walter Kasper*nek kellett Izraelbe utaznia, hogy tárgyaljon a kormányval. De ebből nem sok jött ki.

Izrael már beharangozta az egyházak elleni harc következő fordulóját. Meg akarják szüntetni a zarándokházak adómentességét, amit a Vatikán szerződésben rögzített az izraeli kormánnyal 1997-ben – ezeknek a házaknak a nyeresége ugyanis a szegényekért végzett munkába folyik, illetve a kórházakat és szociális intézményeket segíti.

Thomas Seiterich

„Nem hagyjuk magunkat sarokba szorítani”

Interjú Fouad Twal érsekkel, a leendő latin pátriárkával

Érsek Úr, Ön a jeruzsálemi latin pátriárka, Michel Sabbah „utódlási joggal felruházott segítője”, azaz Ön fogja követni őt, amikor az idén életkora miatt visszavonul majd. Sabbah érsek politikai módon töltötte be hivatalát – oly világosan, hogy Róma sosem nevezte ki őt bíborossá.

Engedje meg, hogy rögtön az elején elmondjam, hogyan viszonyulok elődömhöz: Michel Sabbah nagyszerűt alkotott! Nem csupán a Latin Patriarkátust illetően, amelynek katolikus püspökségi területe felöleli Ciprus szigetét, Izraelt, Jordániát és Palesztinát, az Izrael által 1967-ben megszállt nyugati partvidéket, valamint a Gázai-övezetet is. Nem; Sabbah éppúgy dolgozott a többiekért is a Szentföldön, az itt részben évszázadok óta eleven egyházakért, az ortodoxokért, az örményekért, a koptokért, az evangélikusokért és az anglikánokért. Michel Sabbah pátriárka ezenkívül hallatlanul sokat tett az olyannyira megkínzott palesztin népért. Feltehetően többet, mint hivatali elődei, akik egykor Olaszországból jöttek. Michel Sabbah az első palesztin annak a katolikus egyháznak az élén, amely a Szentföldön mindenekelőtt palesztinokból áll. Világszerte közhírré tette és kipellengérezte azt a jogtalanságot, amelyet a palesztin nép ellen elkövetnek a tartós megszállással. És – nem utolsósorban a Pax Christi nemzetközi elnökeként – fáradhatatlanul küzdött a két nemzet, a zsidók és a palesztinok közötti béke erőszakmentes és tisztességes eléréséért.

Ön nem Izraelből vagy a megszállt területekről származik, hanem a jordániai Madabából.

Ebből nem fakad semmilyen ellentét Michel Sabbah pátriárka kurzusával. Ő Názáretből származik. Én 1940-ben születtem, csak hét évvel vagyok fiatalabb nála. Még csak nemzedéki különbség sincs köztünk. Szülőföldemen, Madabában, s egyáltalán Jordániában kicsi, de rendkívül eleven egyházunk van.

Származik-e valamilyen előny az Ön jordániai származásából és meghatározottságából?

Pozitívan hatott rám az a megfontolt, egyházbarát kurzus, amelyről a jordániai királyi ház gondoskodik. Olyan muszlimok ők, akik helyesen értelmezték „az idők jeleit”. Okosan és sikeresen dolgoznak a vallásközi dialógusért, a békéért, valamint a muszlimok, keresztények és zsidók közötti ökumenéért.

Mit vár Ön Európa egyházaitól?

Közösséget. Gyakorlati közösséget az imádságban, egymás meglátogatásában és a közös szeretetszolgálatban. Erre szorulunk rá. Európa keresztényeinek nem szabad megfélemleniük a palesztinai keresztények szükséghelyzetéről, különösen nem a változatlanul fallal körülvett Betlehemről és szomszédos településeiről, Bet Jalahról és Bet Szahurról. Fel kell emelniük hangjukat értünk, amikor mi – aggódalmunkban vagy kétségbeesésünkben – elnémulunk. Nagyon szívesen látjuk az egész világ keresztényeit itt a Szentföldön – velünk együtt imádkozókként és ünneplőkként, de olyan hittestvérekként is, akik felkeresik bajban lévő testvéreiket. A világméretű kereszténység és a Szentföld gyülekezeteinek szolidáris kapcsolatáról már az Újszövetségben is olvassunk.

Mi ad okot öröme az Önök egyházában?

Komikusan hangzik, de mi, munkatársaim és én, boldogok vagyunk, mivel rendkívül eleven és kreatív plébániákban dolgozunk. Ez az eleven hitélet a Latin Patriarkátus minden plébániáját jellemzi, függetlenül attól, melyik országban találhatóak. Továbbá annak örülünk, hogy Bet Jalahban van egy szemináriumunk, amely csordultig van fiatal szeminaristákkal, akik a papi hivatásra készülnek. Noha összességében nem sokan vagyunk itt katolikusok, 29 teológus hallgatónk van, valamint 45 fiatalunk a kishozsolinumban, amely a teológiai tanulmányok előszobája. Ez a gazdagság fiatal, mélyen elkötelezett keresztény testvérekben azt eredményezi, hogy nyugodtan és bizakodóan nézünk a jövőbe.

Mi az Önök egyházának különlegessége?

A mi híveink nagyon határozottan tudatában vannak annak, hogy a világméretű katolikus egyház részét alkotják. Ez abból a sok látogatásból adódik, amely a világ minden tájáról éri egyházközségeinket. Ez azért is, és főleg azért van így, mivel a palesztin keresztényeknek beszorítva kell élniük, és gyakorlatilag nem utazhatnak. – Egy másik dolog: A Latin Patriarkátus olyan egyházmegye, amelynek kerekén 90 papja van, akik túlnyomórészt fiatalok. Sokan vannak 40-45 év között. Ilyesmink Európában. Ez a fiatal szellem határozza meg a köztünk uralkodó légkört.

Milyen problémáik vannak?

Sok van. És naponta. Egy bibliai képpel szólva, a Szentföldön nagyon is komolyan kell venni az evangéliumot: „Aki utánam akar jönni, vegye föl keresztjét, és úgy kövessen!” Ez a felszólítás nap mint vonatkozik ránk itt Jeruzsálemben, abban a városban, ahol Jézus hordozta keresztjét, és ismételten összerogyott alatta. A Szentföld keresztényei is hordozzák keresztjüket naponta – még ha ismételten elbotlanak is. Addig a feltámadásig hordjuk a keresztünket, amelyet sokan még csak elképzelni sem tudnak a jelen politikai zűrzavarában: ez pedig a mindenki békéjéért hozó feltámadásunk, feltámadás az igazságosságáért, valamint a kiengesztelődésre mindazok között, akik ma még harcolnak egymás ellen a Szentföldön.

Miben áll a sajátosan keresztény üzenet a Szentföldön?

A világnak ebben a részében kizárólag mi, keresztények vagyunk képesek és képesek arra, hogy „megbocsátásról”, „kiengesztelődésről”, „felebaráti- és ellenségszeretetről” beszéljünk, és nyilvános, fontos témává tegyük ezeket. Az itteni zsidók és a muszlimok sajnos sosem veszik szájukra ezeket a szavakat. Nekünk, keresztényeknek a nagylelkű szeretetszolgálat szakértőinek kell bizonyulnunk, gyakorolva a megbocsátást, és megélve az evangéliumot. Ez a mi küldetésünk.

Milyen az ökumené helyzete?

Meglehetősen jó. Mi, keresztények sokszorosan szétválasztott, összességében kicsi kisebbség vagyunk. De mi, ortodoxok, evangélikusok, anglikánok és katolikusok rendszeresen tanácskozunk. A kemény ökumenikus problémák vallásközi területen vannak, a zsidósággal és az iszlámmal kapcsolatban.

Thomas Seiterich